

обилните информации, печатани по този повод и в българските масмедии – очевидно е виждал в тях само буржоазна пропаганда. Парадоксът – при това не лично неговият, а историческият парадокс, се състои в това, че Вапцаров е *ограничен от своята вяра* точно в същата степен, в която Яворов е *ограничен от своето неверие*. Ако се върнем към посланието от „В часа на синята мъгла“, ще видим, че в неговата основа стои разбирането, че човешкото битие е само *път към смъртта* – една екзистенциалистка гледна точка, която изцяло обезсмисля всички човешки усилия за позитивно осмисляне на битието. Човешкият живот в това стихотворение е компресиран в *един-единствен ден*: от „утрината“, която принадлежи на децата – до заника, „часа на синята мъгла“ – който принадлежи на отиващите си от живота – и който окръгля неговото безсмислие чрез това постоянно въртящо се в кръг изчерпване. Без отговор остават свръхземните въпроси за вечно копняното от Яворов „отвъд“: „Що иде тук – и кой отива там, – отвъд/сребровъздушните стени на кръгозора?“ Без отговор остава и измерението на трансценденталното в *нравствените категории* на човешкото битие – и обезсмислянето на тези категории е дори по-страшно от житейското изхабяване: няма отговор на въпроса „Но кой ще назове честта и кой позора?“ Тази липса на отговор означава, че честта и позорът са взаимозаменяеми, че битието може спокойно да *подмени* едното с другото – и че назоваването не гарантира защита срещу тази подмяна. Страхът, скрит в посланието на Яворов към бъдното „Децата, боя се зарад вас“, е екзистенциален страх; вярата, скрита в посланието на Вапцаров „ала/ не бойте се, деца/ за утрешния ден“, е утопична вяра – това е *междата*, която разделя двамата поети – и която предполага задочната полемика помежду им.

Кой е бил правият в тази полемика, кой кого е надмогнал? Възможни са, разбира се, *различни* отговори на този въпрос – в литературознанието няма константи, има хипотези. Моят отговор е – никой. Въпросът сам по себе си е *неуместен*. Същата межда очертава и границите на техните възможности, ограничеността на техния хоризонт. Това, което би трябвало да видим зад и между редовете, е усилието тези граници да бъдат *надмогнати*. Ако на пример трябва да отговоря на въпроса защо пролетарските поети от 30-те и 40-те години на XX век са нямали сетива за поетичния гений на Вапцаров, моят отговор би бил: защото неговата поезия не е отговаряла на *формулираната от самата нея* представа за бъдещия свят – с всичките свързани с тази представа идеологически и естетически догми. В някакъв смисъл абстрактната митологема на „вярата“ се *разминава* със самата поетична практика на Вапцаров, с неговата висока мяра за достойнството на човешкото, което не подлежи на каквито и да било социално-кастови ограничения.